

Arbeiderpartiets
Landsstyremøte 9-10.januar 1987

Med forbehold
om endringer

SPERRET til
9.1.87 kl 1200

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJON

Vi står ved inngangen til partiets jubileumsår, på terskelen til sosialdemokratiets neste århundre. Oppgavene som ligger foran oss, nasjonalt og internasjonalt kaller på våre krefter og vårt engasjement, på vår evne og vilje til sammen å stake ut kursen og forme fremtiden.

2

Igjen opplever vi at det er Arbeiderpartiet som får oppgaven å bringe landet ut av krise og vanskeligheter. Det tar vi som en tillitserklæring og en utfordring. Oppgaven å reformere velferdssamfunnet for å trygge det, er like viktig og inspirerende som det var å bygge det. Nå skal nye generasjoner være med og ivareta viktige verdier i det norske samfunn. Da må vi ta utgangspunkt i de unge generasjoners erfaringer og møte deres hverdagsproblemer.

Vi slår oss ikke til ro med det som er oppnådd. Gårsdagens løsninger må prøves mot morgendagens utfordringer. Samfunnskritikken og samfunnsanalysen vil være vår drivkraft.

Vi skal reise nye mål og visjoner for enkeltmenneskets frihet og muligheter. Igjen er det arbeiderbevegelsens oppgave å gjøre krisetid om til nye muligheter. Vi setter de langsiktige oppgaver og mål i sammenheng med det aktuelle arbeidet for å gjenreise balansen og vekstkraften i vår økonomi.

Det kreves vilje til politisk ansvar, vilje til å styre og vilje til handling. Det kreves evne til å gripe de muligheter vi har.

De skritt som tas i dag er med på å bestemme utviklingen langt inn i 1990-årene. Regjeringsansvaret har gitt oss større muligheter til å prege det norske samfunnet og til å ivareta viktige verdier og mål.

Mye er endret siden mai måned, og nye muligheter er skapt. Det er Arbeiderpartiets program og prioriteringer som nå danner tyngdepunktet.

Regjeringen har i all hovedsak fått flertall for en ny politikk, en ny kurs. Det gjelder i fordelingspolitikken. Skatteopplegget har fått en klart utjevneende virkning mellom høye og lave inntekter og smutthull i skattesystemet er tettet igjen.

Det er også skapt flertall for prioriteringer som gir godt håp om å få til en skattereform som vil legge grunnlaget for å ta nye, viktige skritt ut av den økonomiske krisen.

Vi har maktet å sikre velferdssamfunnet i en vanskelig tid.

Kommunenes og fylkenes økonomi er skjermet mot nedskjæringer.

Det er lagt et nytt grunnlag for å motvirke flyttestrømmen og igjen skape vekst og optimisme i distriktene.

Vi har bidratt til nyskapning og omstilling i fastlands-Norges næringsliv gjennom en økt satsing på forskning, utdanning. Vi har bedret studiefinansieringen.

Vi har også fått plass til reformer som forlenget svangerskapspermisjon, og vi har lagt grunnlaget for at barnehageutbyggingen kan økes.

Vi har bragt i havn Trollavtalen. Her er det lagt ned et betydelig arbeid fra Regjeringens side, hvor vi lykkes med å få

istand en avtale med store perspektiver, økonomisk, næringspolitisk og utenrikspolitisk.

Høyres angrep på fellesforbruket er blitt avvist. Dette var et viktig underliggende tema bak regjeringskrisen i 1986.

Høyres alternativ var å svekke grunnlaget for fellesforbruket gjennom større fradragsmuligheter og mindre skatteinntekter, til tross for fallet i oljeinntektene. Deres alternativ var ensidige kutt på offentlige budsjetter, økt rente i Husbanken, økte matvarepriser og lavere u-hjelp.

Avisen Vårt Land slo nylig fast at avstanden mellom sentrum og Høyre aldri har vært større enn denne høsten. Foran regjeringsskiftet i 1965 og i 1981 så vi en utvikling hvor de borgerlige partiene sto sammen i stadig flere saker i Stortinget. I høst har utviklingen vært den motsatte.

Samtidig som forholdet til Fremskrittspartiet som en nødvendig del av en ny borgerlig regjerings parlamentariske grunnlag er like uløst, har mellompartiene og Høyre skilt lag

i prioriteringer og verdivalg på helt sentrale og avgjørende områder.

Vi har lagt en kurs som har fått flertall i Stortinget, og som betyr at de som har mest må bære de tyngste bøkene. Vi kommer ikke utenom å stramme inn livreima for å sikre trygghet og velferd.

Også i utenrikspolitikken har det vist seg at det er mulig å skape flertall for en fremtidsrettet kurs. Arbeiderpartiet har stått for en klar avspenningslinje og Regjeringen har fått støtte for en aktiv politikk for nedrustning. Innenfor NATO-samarbeidet har vi lagt vekt på å fremme norske holdninger og synspunkter, slik de er utformet gjennom en bred debatt i de senere år, og nedfelt i innstillingen om sikkerhet og nedrustning og innstillingene om romvåpen.

Arbeidet for å forhindre et våpenkappløp i verdensrommet står helt sentralt. Derfor er ABM-avtalen en hovednøkkel, ikke minst etter den dystre utvikling når det gjelder SALT-avtalen. Vår oppgave er å følge opp en aktiv linje for tilbakeholdenhet, dialog og grunnlag for avtaler mellom øst og vest.

I samtalen med generalsekretær Gorbatsjov i desember la jeg derfor vekt på vår overbevisning om at slik fremgang er avhengig av alle sider ved avspenningspolitikken, også økonomi og miljøvern, men ikke minst menneskerettighetene slik de er nedfelt i Helsingfors-avtalen.

*

En sentral oppgave vi nå står foran er å bringe landet ut av en alvorlig økonomisk krisesituasjon med store underskudd i utenriksøkonomien.

8

Løsningen av de grunnleggende svakhetene som gjør oss så utsatte i den nåværende situasjonen, krever felles innsats.

Det økonomiske opplegget for 1987 representerer en viktig kursendring. Den er nødvendig for å komme ut av den krisen en feilslått økonomisk politikk førte oss inn i, og som ble forsterket av fallet i oljeprisene.

Men fortsatt ligger en stor del av oppgaven foran oss.

Hovedproblemet er at vi selger langt mindre til utlandet enn det vi kjøper fra utlandet, og at vi har en langt sterkere pris- og kostnadsvekst enn våre handelspartnere. De siste årenes rekordhøye vekst i det private forbruket har ført til et sterkt press i økonomien. Vi har levd på forskudd, lånt til forbruk og skjøvet regningen foran oss.

Vi ser nå klarere enn tidligere hvor avhengige vi er av vårt forhold til utlandet. Vi har en åpen og sårbar økonomi. Vi ble minnet om dette da oljeprisene falt. Vi ser det i forbindelse med de problemer uroen på valutamarkedet skaper.

Aldri har det norske folk fått se klarere hvor avhengig vårt næringsliv og vår økonomi er også av forhold utenfor våre egne grenser. Nye temaer er dermed satt på dagsordenen på en måte vi ikke har vært vant til.

Vi har alle store fordeler av våre økonomiske forbindelser med utlandet. Men vi rammes også alle av de problemer som dette fra tid til annen skaper. I forhold til disse problemene er vi alle i samme båt, og vi må alle være med på å løse dem.

De siste 10-15 årene har vi internasjonalt mange eksempler på land som har vært på vei mot alvorlige betalingsproblemer. Mange land valgte - eller ble tvunget til å løse slike problemer ensidig ved å stramme til den økonomiske politikken. Da klarte de å redusere importen og pris- og kostnadsveksten, men hva var prisen? Masse-arbeidsledighet.

10

En slik linje er ikke akseptabel for oss. Men, dette er samtidig en holdning som krever noe av oss - og som vi må ta konsekvensene av. utfordringen er å få oppslutning om en linje, slik at vi kan bedre konkurransevnen, dempe prisstigningen og bedre utenriksøkonomien uten å gå veien om masse-arbeidsledighet.

Den oppgaven kan vi ikke la ligge i håp om at problemene skal løse seg av seg selv. Lar vi problemene drive, vil vi også komme i en slik tvangssituasjon der det i virkeligheten ikke er noe alternativ til en langt mer hardhendt tilstramning som vil true både sysselsetting og velferd. En slik situasjon med stor arbeidsledighet må vi unngå å komme i. Det er derfor vi alle må være beredt til å ta et virkelig kraftttak.

Økningen i oljeprisene de siste ukene er et lyspunkt i bildet, men det løser ikke de grunnleggende problemene. Selv med en oljepris på 18 dollar fatet, vil vi i år regnet pr.

husholdning få omkring 20.000 kroner mindre i inntekt fra oljen enn det vi fikk for to år siden.

Det er nødvendig at alle er med på det skippertak som nå må tas. Underskuddet i utenriksøkonomien gjør det helt nødvendig at vi får større vekst i vårt konkurranseutsatte næringsliv - de bedriftene som produserer for eksport eller konkurrerer med utenlandske varer i Norge.

Skal vi makte dette, må det gjøres en ekstrainsats på mange felt. Vi må få til en bedre produktivitetsvekst og en bedre utnyttelse av kapitalutstyret og arbeidskraften på alle nivåer i bedriften. Det må gjøres større innsats for fornyelse, forskning og utvikling.

Men vi kommer heller ikke bort fra det faktum at vårt næringsliv er avhengig av å hevde seg i konkurransen med bedrifter i land som har en langt lavere kostnadsvekst enn vi, og som godtar høy arbeidsledighet som et ledd i å oppnå dette.

Det er dette som gjør det helt nødvendig å lykkes med å få til et inntektspolitisk samarbeid.

I 1980-årene har prisene og produksjonskostnadene i Norge økt sterkere enn hos våre handelspartnere. Svekkelsen av konkurranseevnen er dempet gjennom en serie med devalueringer. Dette er en linje som ikke kan fortsette. De ville gi valuta-spekulantene enda større makt og spillerom.

Målet er å komme ned på en pris- og kostnadsstigning i Norge på linje med den de har i våre viktigste samhandelsland.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at det er lite rom for lønnstillegg framover, dersom vi skal få til en slik utvikling. Den lønns- og inntektsutvikling vi allerede har hatt, vil bidra til at de fleste lønnstakere får en inntektsvekst på 4-6 pst allerede før vi snakker om nye tillegg i 1987. Det er derfor ikke store rom for inntektstillegg hverken sentralt eller lokalt i året som kommer.

Dette er ikke noe hyggelig budskap og det vil kreve beslutninger som blir tunge å bære fram. Men alternativet til å la viktige samfunnsmessige hensyn få virkning for lønns- og

inntektsutviklingen er dessverre enda mindre hyggelig. Vi kan ikke velge fritt på øverste hylle.

Dersom vi ikke makter å få til en slik demping av inntektsutviklingen, må vi se i øynene at det vil gi oss enda større problemer:

- Vi vil få en enda sterkere svekkelse av utenriksøkonomien, og valutaspekulasjon vil gjøre det enda vanskeligere å få til nedgang i rentene.
- Vi vil få høyere vekst i privat forbruk, og mindre vekst i vårt konkurranseutsatte næringsliv.
- Den reelle vekst vi fikk til i budsjettet på en rekke prioriterte områder kan bli snudd til en reell nedgang.
- Vi vil ikke oppnå en klar demping av prisstigningen mot slutten av året.

En slik utvikling kan føre oss inn i en tvangssituasjon der vi ikke kan unngå tiltak som vil sette helt sentrale velferdsgoder i fare.

Regjeringen hadde i går et møte i Kontaktutvalget om det kommende inntektsoppgjøret. Det ble fra alle hold uttrykt vilje til å gå inn i et ansvarlig og konstruktivt samarbeid.

Vi tok i årets statsbudsjett de første skritt i retning av et bedre og mer rettferdig skattesystem med økt vekt på bruttoskatt, en begrensning i fradragene og lavere nettoskatt.

Regjeringen vil i vinter legge fram en melding om ytterligere reformer i skattesystemet. Stortinget kan behandle skattemeldingen i vårsesjonen, slik at den videre omlegging kan skje i forbindelse med statsbudsjettet for 1988.

Et nytt skattesystem som er rettferdig og som oppmuntrer til sparing og produktive investeringer, er også nødvendig for å gjenreise balansen og vekstkraften i økonomien.

De urettferdige virkningene av rentefradraget har stått i sentrum for det reformarbeidet som har skjedd, og vil være blant de sentrale spørsmål også i det fortsatte arbeid. Jeg tror kanskje ikke alle er klar over hvor langt skritt vi tar i årets budsjett - også med det kompromiss som ble vedtatt i Stortinget.

For middels inntekter blir skattevirkningen av rentefradraget redusert med 5 prosentenheter, fra ca 35 til 30 prosent. Men for de aller høyeste inntektene blir reduksjonen på hele 11 prosentenheter, fra 67 % i fjor til 56 % i år.

Ulikhetene blir i år mindre, og det blir mindre lønnsomt spesielt for de med særlig høye inntekter å ta opp store lån.

*

Vi har i flere år hatt et for høyt rentenivå. Det har bidratt til økte utgifter, det har vært en belastning for

16

kommuner og fylker, og det har vært en bremse på investeringene i næringslivet.

Regjeringen blir nå spurt om hvorfor vi ikke gjør vedtak om å sette ned renten, når vi for et par år siden foreslo et slikt tiltak. Men årsakene til det høye rentenivået er ikke de samme nå som for noen år siden, og mulighetene for å styre renten er heller ikke de samme.

Da vi hadde høye oljeinntekter og store overskudd i utenriksøkonomien, var ikke valutasituasjonen noe problem i denne forbindelse. Situasjonen var faktisk den motsatte av hva den er nå:

Det høye rentenivået i Norge gjorde at det faktisk var for mange som ønsket å plassere sine midler i Norge. Det måtte treffes tiltak for å motvirke for stor kapitalinngang til landet.

Nå er situasjonen at vi er tvunget til å ha en høy rente for å få nok kapitalinngang til å dekke det store underskuddet i utenriksøkonomien.

Den valgfrihet - blant annet når det gjaldt renten - som vi hadde for to-tre år siden hvor det var overskudd i utenriksøkonomien og det ikke var press mot krona, den valgfriheten ble forspilt under den borgerlige regjeringen.

Det er Regjeringens klare målsetting at rentenivået må bringes ned. Hvis vi skal unngå nye problemer og nytt press mot krona, må en rentenedgang skje ved å fjerne årsakene til dagens høye nivå. Det som kan gi grunnlag for en varig nedgang i rentenivået, er en grunnleggende bedring av norsk økonomi slik at tilliten til vår økonomi og den norske krona gjenreises. Her er det tatt viktige skritt gjennom budsjettoplegget for 1987.

Men skal vi lykkes i å gjenreise tilliten til norsk økonomi og kronen slik at renten kan bringes ned, må vi klare å få til et inntektsoppgjør som bringer pris- og inntektsstigningen et betydelig skritt ned mot det den er i andre land.

Vi står fast ved målet om en lavere rente, men det vil være uforsvarlig med en rentenedgang før det kan gjøres uten betydelig risiko for omfattende valutaspekulasjon og press mot kronen. Rentnivået skal ikke bli høyere enn det som er strengt nødvendig for å forsvare kronekursen.

Vi står kort og godt i den situasjon at vi av nasjonaløkonomiske grunner har et tvangsmessig høyt rentenivå. Det rammer alle med lån - også de med dårlig økonomisk rygggrad.

Det er ikke mulig - uten store skadevirkninger - å få til en generell og betydelig nedgang i rentenivået på helt kort sikt.

Det spørsmålet vi da må stille oss er: Hva kan vi i denne situasjonen gjøre for å dempe virkningen for de som rammes hardest? Kan vi gjøre noe for at de kan slippe noe av den børa vi nå i fellesskap må bære?

Utviklingen på boligmarkedet de siste årene har i betydelig grad forsterket problemene for unge som skal stifte

bo for første gang. Både boligpriser, takster og renter har økt. Den skatteomlegging som nå er gjennomført løser ikke dette problemet, Her står vi fortsatt foran en stor oppgave som både partiet og Regjeringen har satt høyt på dagsorden.

Utfordringen er å få til en omfordeling til fordel for de yngre som etablerer seg, slik at de skal kunne skaffe seg en skikkelig bolig. Men da må vi se i øynene at vi som er etablerte må være med og gjøre dette mulig. Dette dreier seg om solidaritet mellom generasjonene.

Å få norsk økonomi på fote igjen, er et ansvar alle partier må ta inn over seg. Vi erfarte i høst at politisk strid og drakamp kan koste mye i en situasjon hvor det bare er mulig å få flertall gjennom samarbeid. Den usikkerhet og mangel på avklaring vi opplevde svekket våre nasjonale interesser. Det er en lærdom vi alle må ha med oss når vi skal ta de neste skrittene i arbeidet med å rette opp økonomien. Det gjelder det inntektspolitiske samarbeide, det gjelder

arbeidet med skattesystemet, sikringen av folketrygdens økonomi og det gjelder andre, sentrale sider ved den økonomiske politikken.

Hovedansvaret ligger på de politiske partier, på Regjering og Storting. Men det er mange i vårt blandingsøkonomiske system som har innflytelse på bruken av våre ressurser og på verdiskapningen i samfunnet. Det gjelder organisasjonene og bedriftene. Og det gjelder ikke minst kredittinstitusjonene. Også de har et ansvar å ivareta overfor våre felles, nasjonale interesser. Også de må bidra gjennom forbedret innsats og samarbeid om løsninger av våre økonomiske problemer.

Vi løser ikke styringsproblemene i økonomien gjennom vedtak som fastlegger størrelsen på alle de viktige elementene som renten, prisstigningen, konkurransevnen, sysselsettingen, boligprisene og kjøpekraften.

Alle disse faktorene er av stor interesse for landets økonomi og for den enkelte. Men, de virker inn på hverandre og bestemmes av mange krefter som spiller sammen. Derfor finnes det ingen enkle oppskrifter. Vi må finne løsningene gjennom et best mulig samspill mellom politiske vedtak og andre sentrale aktører i landets samlede økonomi og næringsliv. Vi står overfor en nasjonal fellesoppgave.

*

Vi trenger nytenkning og nyskapning, ikke bare i næringslivet, men på alle områder innen privat og offentlig virksomhet. Vi må bruke utstyr og bygninger på en måte som gir oss mer igjen for det som er investert. Vi må se på mulighetene for å løse opp bindingen mellom arbeidstid og åpningstid. Det kan ikke bare gi oss økt effektivitet og

22

produktivitet, men også større fleksibilitet og en lettere hverdag.

Vi må sette det enkelte mennesket i sentrum og trekke alle med for å utløse nye krefter, nye ideer og nye initiativ. Vi når lengst når alle er med og får yte sitt. Det gjelder i den enkelte bedrift, på det enkelte kontor - og det gjelder vårt samfunn som helhet.

Men vi trenger også vilje til å se på bruken av våre samlede ressurser. Er pengene der hvor problemene er? Sløser vi med midler fordi de er bundet opp i ordninger som skulle løse 50- og 60-åras problemer?

For Arbeiderpartiet vil det alltid være en sentral målsetting å skape et samfunn som gir større frihet og nye muligheter for enkeltmennesket. Da er fordelingspolitikken og velferdspolitikken sentral. Vi må sikre en rettferdig fordeling og trygghet ved sykdom og alderdom. I

velferdspolitikken er utfordringene i dag å forene den generelle målsetting om likeverdighet i tilbudene med de voksende og forståelige kravene om mer individuelt tilpassede tilbud.

Vi satser på en annen linje enn den borgerlige regjeringens spesielle privatiseringkampanje. Vi ønsker å forbedre de offentlige tilbudene gjennom effektivisering og nytenkning. Vårt arbeid tar blant annet sikte på et konkret handlingsprogram for statlig sektor.

Innenfor helsevesenet har vi allerede tatt en rekke viktige initiativ for å bedre kapasiteten og fjerne flaskehalsene.

- Vi har økt den enkelte institusjons ansvar og muligheter til effektivisering. Fylkene er gitt mulighet til å

delegere ansvar til det enkelte sykehus. Det satses mer på organisasjonsutvikling og resultatrettet ledelse.

- Vi har gitt fylkene muligheter til å øke den polikliniske aktiviteten ved sykehusene utenom ordinær arbeidstid for å få en bedre utnyttelse av utstyr og lokaler. Nye budsjett- og regnskapsforskrifter gjør det mulig for sykehusene å finansiere dette økte tilbudet gjennom merinntekter fra Folketrygden.

- Regionsykehuset i Tromsø og Fylkessykehuset i Volda er utpekt som prøvesykehus i et prosjekt som ser på virkningene av en fristilling og desentralisering av myndighet. Det gjelder service, tilgjengelighet, organisasjon og arbeidsglede.

- Det er igangsatt et prosjekt for lokal lederopplæring i helsevesenet som fylket eller det enkelte sykehus kan benytte. Alle kategorier ledere skal delta, side om side i det samme utviklingsprogram. Det vil også være et bidrag til å

redusere motsetningene mellom de forskjellige yrkesgrupper og gi grunnlag for å arbeide mot felles mål.

- Det er opprettet et kontaktutvalg for yrkesorganisasjonene innen helsevesenet.

Det er på en slik måten vi kan bedre effektiviteten i helsevesenet, utnytte investeringene bedre og angripe køene, samtidig som vi sikrer at retten til helsetjenester ikke gjøres avhengig av økonomi og geografi.

Vi har allerede sett av dette er en linje som nytter. På Lillehammer har sykehuset økt produktiviteten med 9%, mens kostnadene bare er økt med 2%. Ved Notodden sykehus er ventetiden for innleggelse ved kirurgisk avdeling kortet ned fra 12 til 2 måneder. Pasienter med mindre lidelser opereres og sendes hjem samme dag. Ved Telemark Sentralsykehus er operasjonskapasiteten ved ortopedisk poliklinikk økt med 35%. Forbedringene er skjedd gjennom mindre tiltak, nytenkning og et bedre samarbeid over avdelings- og faggrenser.

Men - selv om vi kan oppnå mye på denne måten, må vi også være forberedt på å bruke en større del av vår nasjonale inntekt i årene som kommer til helseformål. Det er nødvendig på grunn av de nye muligheter som medisinen gir og fordi vi får et økende antall eldre.

I vårt land må vi se det som en forpliktelse å motarbeide køene, sikre en høy standard og likeverdige tilbud. Vi må satse på den utvikling og de muligheter som kan hjelpe syke til å bli friske, eller som kan gi våre eldre trygghet og et rikere liv.

Jeg vil igjen minne om at norsk helsevesen ikke bare er blant verdens beste - men også blant de rimeligste. Vi bruker en langt mindre del av vår nasjonale inntekt til helsetjenester enn mange andre land.

Regjeringen arbeider også med et opplegg hvor et helt fylke vil få mulighet til å se bruken av folketrygdens midler til behandling og pleie i sammenheng med trygdemidler som får til sykepenges.

En flaskehals i effektiviseringsarbeidet nå er mangelen på pleiepersonell, særlig sykepleiere. Allerede i forbindelse med de økonomiske tiltakene i juni if jor, foreslo Regjeringen her tiltak som sikret økt utdanningskapasitet for sykepleiere og hjelpepleiere. Dette er fulgt opp i årets statsbudsjett og en arbeidsgruppe vil om kort tid legge fram forslag til hvordan vi kan få flere sykepleiere, både på kortere og lengre sikt.

Dette er ett eksempel på hvordan vi må arbeide på alle områder, ikke bare på helsesektoren. Dypest sett er dette grunntaken bak hele vår Frihetskampanje. Hvordan kan vi organisere samfunnet slik at vi øker den enkeltes frihet og velferd.

Vi er inne i noen vanskelige og krevende år etter en periode med store oljeinntekter, da vi la for liten vekt på fremtiden og de krav den stiller.

I denne situasjonen er det også grunn til å minnes ordene til briten Rutherford: "Vi har ikke mere penger, da blir vi nødt til å tenke".

Vi må hjelpe hverandre til å gjøre tingene bedre, samarbeide for at summen av vår innsats skal bli større.

Frihetsdebatten er et viktig redskap for å finne nye svar på dagens og framtidens utfordringer. Jo flere som deltar i den, jo bedre grunnlag får vi for å trekke opp de nye linjene i politikken. Til nå har frihetsdebatten vakt stor interesse og aktivitet både i og utenfor Arbeiderpartiet. Vi skal sørge for fortsatt debatt om de neste temaene frihetsdebatten skal ta opp.

I temahetet "Velferd sammen" reiser vi vesentlige spørsmål for framtidens velferdssamfunn.

Det griper over i frihetsdebattens andre tema: "Tid for hverandre". Debatten om hvordan arbeidstida kan organiseres over dagen, året og livet for å gi oss større frihet, vil være

et grunnlag for å foreta viktige valg og øke verdiskapningen, friheten og mulighetene i det norske samfunnet.

Kravene om arbeidstidsreformer kommer blant annet som følge av at både kvinner og menn er ute i arbeidslivet. Mange eldres behov for lettelser i arbeidet dekkes heller ikke gjennom dagens arbeidstidsordninger. Valg i arbeidstidspolitikken er derfor valg av verdier for framtida.

Dagens livsmønster reiser også behov for mer fleksible arbeidstider. Å fordele arbeidstida over en noe større del av dagen kan samtidig gi større effektivitet og produktivitet i arbeidslivet.

Skal vi kunne bruke disse mulighetene, må vi tenke på lang sikt. Vi må også være villige til å velge og stå opp for de valgene vi har gjort når nye krav blir reist. Dersom vi velger å sette ned arbeidstiden, enten det gjelder kortere arbeidsuke, lavere pensjonsalder eller utvidede permisjonsrettigheter, får vi som nasjon mindre å rutte med

enn vi ellers ville hatt. Dette må tas med i betraktningen når forventninger og krav til økt materiell levestandard blir formet.

Arbeidstidsreformer er ikke bare et spørsmål om arbeidstidsreduksjoner. Vi kan åpne for økt valgfrihet innenfor rammen av lover og tariffavtaler. Økt fleksibilitet betyr ikke at arbeidsgiverne skal kunne bestemme arbeidstida. Innenfor hvert tariffområde og på den enkelte bedrift kan man bli enige om ordninger som passer bedre til forskjellige ønsker hos de ansatte, og som samtidig kan dekke bedriftenes behov for bemanning på ulike deler av dagen og uka.

Etter hvert som arbeidstida settes ned blir det stadig viktigere å sørge for at driftstida ikke settes ned like mye. Vi ser alle dette når vi er brukere av andres tjenester. Vi vil ikke ha et samfunn der det meste er stengt etter klokka halv fire.

Spørsmålet om driftstid har også en viktig økonomisk side. Jo flinkere vi blir til å bruke produksjonsutstyret, jo større verdiskapning får vi.

Arbeiderpartiet har tatt initiativet i debatten om arbeidstiden. Vi har all interesse av å tenke nytt, ut fra de ambisjoner vi har satt oss for nyskapning, vekstevne, likestilling og sosial velferd fram mot århundreskiftet.

De aller nærmeste årene vil være preget av hva som er hovedoppgaven, nemlig å rette opp en grunnleggende ubalanse mellom hva vi bruker og hva vi produserer. Det er derfor ikke aktuelt med omfattende og kostnadskrevenende arbeidstidsreduksjoner på toppen av den arbeidstidsforkortelse store grupper har fått fra årsskiftet.

Likevel er det all grunn for Arbeiderpartiet å legge stor vekt på arbeidstidspolitikken når vi meisler ut vår strategi for utviklingen av Norge i sosialdemokratiske neste århundre.

De neste temaene i frihetsdebatten tar for seg skolens organisering og bolig-/bomiljøspørsmål. Dette er også viktige områder for framtidens samfunn.

Frihetsdebatten skal også prege politikken vår fram mot kommune- og fylkestingsvalget til høsten. Det som skjer i kommuner og fylker har direkte tilknytning til de spørsmålene frihetsdebatten tar opp. Det er her mange byråkratiproblemer må løses. Det er her behovet for bedre service og tilgjengelighet må dekkes. På den måten blir frihetsdebatten konkret. Spørsmålene den reiser knytter seg mye til problemer folk møter i hverdagen. Arbeiderpartiets utfordring ligger i nettopp der.